پوهنوال مست علي (نيازی)
ښووني او روزني پوهنځی
تاريـــــخ څانګې استاد

د صدارت پر مهال د محمد موسی شفيق لاسته راوړني او تير وتني

۱۳۷۲ ل کب ۲۲ مه _ ۱۳۵۲ ل کال د چنګاښ ۲٦ مه

لنډيز

محمد موسی شفيق د مولوي محمد ابراهيم کاوي زوی په ۱۳۱۰ ل ۱۳۹۱ ز کال د کابل په ښار کې زېږېدلی پلار يې يو ديني عالم و . لومړنی او منځنی زده کړې يې د ننګرهار په نجم المدرسه او ابوحنيفه مدرسه کې بشپړې کړي . لوړې زده کړې يې د مصر په الازهر اوپه امريکا کې د حقوقو په څانګه کې يې پای ته رسولي دي . د عدلې په وزارت کې يې دنده پيل کړه چې د حقوقو په پوهنځي کې يې د استادی دنده يې هم درلوده . نوموړی د ډاکتر محمد ظاهر له استعفا وروسته د ۱۹۷۲ ز کال د دسمبر په ۷ مه نېټه د ظاهرشاه له خوا د کابينې په جوړلو موظف شو نوموړي پرته له کوم جنجال څخه د اعتماد رايه واخسته (فرياد افغان نجم الدين ، ۱۳۸۴ ، م . ۳۰).

محمد موسی شفيق يو تړ سياسي نارونه وکړل چې د تعه کړلاره اوس هم د تطبيق وړ ده . ده ګاونډيانو سره د ښو اړيکو د ټينګولو په موخه ايران سره هم خپله ستونزه حل کړه او له پاکستان سره يې خبرې پيل کړې وې . ده ټينګار کاوه چې له ګاونډيانو سره د ښو اړيکو پرته د افغانستان پرمختګ يو ستونزمن کار دی . اوس د افغانستان خلک د ګاونډيانو له خوا له ستونزو سره مخ دي او دهېواد د اقتصادي او سياسي وضيعت په ډېر ضعيف حالت

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې دي باید له ګاونډیانو سره د اختلاف د حل لپاره لازم کړنلاره هم تر سره شي تر څو په افغانستان کې جګړه ختمه او هېواد پرمختګ وکړي .
شفیق کوښښ کاوه چې د هېواد د پرمختګ لپاره د بهرنیو هېوادو مرسته جلب کړي اوس هم لمنې ستونزه ده د باندنیو هېوادو له مرستې پرته دهېواد پرمختګ او حتی سیاسي ثبات ستونزمن دی .
شفیق د صدرات پر مهال د یو شمېر اقتصادي پروژو بنسټ کېښود او د صنعتي بانک جوړولو کوښښ یې وکړ . اوس مهال د بهرنیو هېوادونو پانګونې ته جدي اړتیا ده د هغه کړنلاره اوس هم د تطبیق وړ ده .
په دې مقاله کې د شفیق مهمې لارسته راوړني ، ستونزې او تېروتنې تحلیل او څېړل شوي دي .

سریزه

د ۱۳۴۳ ل کال د اساسي قانون له تصویب وروسته یو شمېر ګوندونو تاسیس د بیان ازادۍ په نسبتي ډول مینځ ته راغله ، پارلمانی سرته روسیدې ځینو سیاسي خوځښتونو د دیموکراسۍ د دروې پنځه واړه صدراعظمان له ستونزو سره مخ او استعفا ته یې اړ ایستل . پاچا پوه ، باتجربه اشخاص لکه ډاکتر محمد یوسف ، محمد هاشم میوندوال ، نور احمد اعتمادي ، ډاکتر عبدالظاهر او وروستی صدراعظم دصدارت د څوکۍ لپاره وټاکل هر یو صدراعظم هڅه کوله چې د هېواد وضیعت تر کنترول لاندې راولي او هېواد د پرمختګ له پاره لاره هواره کړي . خو د دیموکراسۍ د دورې اخرنی صدراعظم محمد موسی شفیق د صدارت پر مهال هڅه وکړه چې د هېواد او داخلي وضیعت په خواکې له ګاونډیانو سره هم اړیکي ښې کړي. په همدې

(c) ketabton.com: The Digital Library

موخه یې له ایران سره د هلمند اوبو د وېش تړون لاس لیک کړ او له پاکستان سره د ستونزو د حل لپاره یې هڅې پیل کړې وې خو د داود خان له خوا د ۱۳۵۲ لمریز کال د کودتا له امله د شفیق ، اقتصادي او سیاسي پلانونه نیمګړي پاتې شول . خو محمد شفیق په لنډه موده کې د پام وړ کارونه سرته ورسول چې په معاصر تاریخ کې د هغه لاسته راوړنې د اهمیت وړ دي .

موخه

تر څو محلصین او زمونږ د ټولنې ځوان قشر پوه شي چې محمد موسی شفیق څه لاس ته راوړنې درلودې او کومې تېروتنې د هغه لپاره ستونزې را پیدا کولې.

د موسی شفیق د کارونو په اړه د سوچه معلومات د تهیه تر څو ځوانان د هغه په اړه په قضاوت له تېروتنې وژغورل شي . ځکه چې ګوندونو د هلمندو اوبو د تړون لاس لیک په اړه د ده په باره کې ډېر منفي تبلیغات کړي .

پوښتنې

۱_موسی شفیق دصدرات پر مهال کومې لاسته راوړنې درلودې ؟

۲_ موسی شفیق د صدرات پر مهال کومې تېروتې کړي ؟

اهمیت

محمد موسی شفیق د دیموکراسۍ د دورې له مهمو صدراعظمانو څخه دی حتی د دولت په ۱۳۹۲ لمریز کال د ده د کالیزي د لمانځلو پر مهال د هغه اقتصادي کړنلارې تائید او وعده یې وکړه چې هغه ته به پېراختیا ور کړي .

همدا ډول ځوانانو هم په ځانګړي ډول محصلین د موسی شفیق له نوم سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلـدیت لـري خـو د هغــه د کړنـو پــه ځـانګړي ډول د هلمنـد اوبــو د تــړون پــه اړه د هغــوي ســره پوښــتنې موجــودې دي خــدای (ج) د وکــړي چــې د مقــالي مطالــب د دوې پوښــتنې تــر یــوه حــده پــورې حــل کــړي او د هېــواد مســول چــارواکو بایــد د شفیق په څېر هوښیار ، ځیرک او هېواد ته وفادار واوسي .

د څېړنې میتود او کړنلاره

د دې مقــالې د لیکنــې او څېړنــې بنــه کتــابتوني ده چــې دلیکنــې پــر مهــال هڅــه شــوې چې لــه غــوره علمــي سرچینو ، معتبرو او نویــو چــاپ شــویو اثــارو څخــه ګټــه واخســتل شــي او راټــول شــوي مطالــب پــه مناسب ځــایونو کــې پــه مـنظم ډول ځــای پر ځای شوي وي .

د لیکنــې ژبــه یــې د پوهېــدو وړ ده ګــران محصــلین او د تــاریخ مینــه وال پــه اســانۍ ســره تــرې ګتــه اخســتلی شــي ، لــه ځینــو اســتادانو ســره چــې د شــفیق پــه اړه معلومــات درلــودل ، یــاده موضــوع مطرحــه او د هغــوي د نظریــاتو څخــه هــم ګټــه اخستل شوي.

تېرو لیکینو ته کتنه

موسی شـفیق لـه یـو کـال څخـه لـږ وخـت د صـدرات پـه څـوکۍ بانـدې کـار وکـړ خـو هغــه پــه دغــه لنــډ مــوده کــې د اهمیــت وړ کارونــه وکــړل چــې د هېــواد پــه سیاســي وضعیت باندې یې اغېز درلوده .

۱ ـ لومــړي رســما اعــلان وکــړ هغــه مــامورین چــې مقرریــږي او د کــار لــه عهــدې وتلی نه شي له دندې څخه لرې کېږي .

۲ـ د کــابیني غــړي بایــد مخکنیــو وزیرانــو پــه اړه لــه غیبــت او بــد ویلــو څخــه منــع کړي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳_ د سواد زده کړې اداره يې جوړه کړه .

۴_ د کرنې وزير عبدالوکيل په مرسته يې يو شمېر ځرځايونه جوړ کړل .

۵_ هغه محدوديتونه چې د مخکنيو حکومتونو له خوا د اسلام د مقدس دين په ځانګړو پروګرامونو باندې وضع شوي تر يو حده له منځه يوړل .

۶- د ده د حکومت په اداره کې د ده په حکم د افغانستان د راډيو په نشراتو کې د هر وخت د لمانځه پر مهال د محمدي اذان کول پيل شول .

۷_د کابل د نوي ښار د حاجي يعقوب په څلور لارې د غلغلې د ښار په نوم يو هوټل (رستورانت) چې د عياشۍ مرکز وه هغه يې بند کړ .

۸_ د ځينو سفيرانو له مخالفت سره سره د کابل په ښار کې يې د کليسا د تخريب امر صادر کړ .

۹_ د هلمند د اوبو موضوع چې له ډېره وخته د دواړو هېوادو تر منځ يوه ستونزمنه مساله وه، خو نوموړي حل کړه . د پښتو نشان موضوع پر سر له پاکستان سره خبرې پيل کړې وې تر څو د حل لاره پيدا کړي خو متاسفانه چې وخت يې پيدا نه کړ (فرياد ، ۱۳۸۴ ، م. ۳۰۴) .

۱۰ _ د موسى شفيق د صدارت پر مهال يوه غټه ستونزه د ۱۳۲۹ – ۱۹۷۲ ز کلونو وچکالي وه ، شفيق د دې مصيبت د رفع کولو په خاطر يوه معقوله چاره وکړه . هغه خپل د کرنې وزير ډاکتر عبدالوکيل موظف کړ ، هغه د يوه منظم پلان له مخې دا ستونزه حل کړه .

۱۱_ نړيوال بانک يې په دې قانع کړ چې په شمال او شمال لويديځ کې منظم ځرځايونه او مسلخونه جوړ کړي چې له دې درکه سل ميلونه ډالره د افغانستان خزانې ته راتلل . ډاکتر وکيل بهرنيو هېوادونو ته د ترکاريو د

(c) ketabton.com: The Digital Library

صادراتو پروژه هم ترتیب او تائید کړې وه . د نوموړي ډېرې پروژې تر کار لاندې وې چې کودتاه پرې وشوه (عطایي ، ۱۳۸۹ ، م . ۲۷۴) .

۱۲_ له لویدیځو هېوادونو سره د ښو اړیکو په پیدا کولو په جرت لاس پورې کړ او ددې ابتکار لومړنی نتیجه دا شوه چې د برتانیې حکومت له خوا پاچا لندن ته دعوت شو .

۱۳_ د صنعتي پراختیا بانک په نوم یې د یو بانک د جوړیدو طرحه وړاندې کړه چې د امریکې ، برتانیې ، فرانسې او جاپان په پانګه باید جوړ شي ،. همدې هېوادونو د مرستې ژمنې هم وکړ ې . خو بیا هم دا ټولې چارې هغه وخت د یو بنسټ په بڼه وې چې د یوه ښه پیل په توګه منل کېدای شي دا ځکه چې د ده د حکومت دوره ډېره لږ وه (الکو، ۱۳۸۷ ، م . ۱۰۰)

۱۴_ سلطان شاه حصاري لیکي : ((چې محمد موسی شفیق د افغانستان او ایران تر منځ د ستونزو د هواری او راتلونکو دښو اړیکو د جوړیدو په موخه د ۱۳۵۱ لمریز کال د کب په ۲۲ مه د ۱۳۹۷ ز کال د مارچ په ۱۳ مه نېټه په کابل کې د موسی شفیق او د ایران د صدراعظم امیر عباس هویدا تر منځ په ۱۲ کې د هلمند د اوبو تړون لاس لیک شو .)) (سلطان شاه ، ۱۳۹۴ ، م . ۱۸۴) .

۱۵_ موسی شفیق په ۱۹۲۳ ز کال د عدلیې وزارت معین په ۱۹۲۲ ز کال د بهرنیو چارو وزارت مشاور ، وروسې په قاهره کې سفیر په ۱۹۷۱ ز کال د بهرنیو چارو وزیر او وروسې په ۱۹۷۲ کال د ډسمبر په ۲۴ مه صدراعظم شو . فرهنګ د شفیق په اړه داسې نظر لري . ((معلومه نه ده چې کله یې نږدې او مشخصې اړیکې پیدا کړې خو وروسته معلومه شوه چې د محمد داود خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د صدارات دوره کې یې له شاه سره فکري تبادله درلوده . د رسمي مناساتو سربېره یې له شاه سره شخصي دوستانه اړیکې درلودې ، احتمال لري چې ډیموکراسۍ ته دشاه په تشویق کولو کې به یې اغېزناک رول لوبولی وي د هغه هوښیار او وینښ سړی وی ذکاوت او جرات درلود او خپلو اهدافو ته د رسیدو لپاره یې نقشه جوړوله ...)) د دیموکراسي لپاره د پاچا تشویق د ده یو ستره لاس ته راوړنه او بریالیتوب و .(خلیلی ، ۱۳۹۳ ، م . ۱۷۸) .

۱۲ _ فاطمه گیلاني د هلمند د اوبو تړون یوه ښه لاس ته راوړنه گڼي په دې اړه داسې نظر لري : ((شفیق لومړنی صدراعظم و چې دنورو صدراعظمانو برخلاف یې خپل نظر مطرح کاوه او د هغه د تطبیق لپاره یې اجازه تر لاسه کوله ، د ده کړنلاره په داخل دنظم د ټینگوالي او بهر کې د تعادل را منځ ته کولو په خاطر یې د شوروي او لویدیځ سره دمناسباتو په اړه ډېر فکر کاوه او هڅه یې کوله چې د ایران او عربي هېوادو مرسته جلب کړي له ایران سره یې د اختلاف رفع کولو په خاطر د هلمند د اوبو تړون د ایران له صدراعظم امیر عباس هویدار سره په ۱۹۷۲ ز کال کې لاس لیک کړ او دا دې د شفیق د حکومت یوه ستره لاس ته راوړنه وه .) (ظاهر طنین ، ۱۳۸۴ ، م . ۱۲۵) .

۱۷_ صباح الدین کشککي هم مثبت نظر لري او لیکي : ((پاچا داسې فکر کاوه چې تر څلویښتو کالو تېریدو وروسته یې د کار وړ او رښتینی سړی یې د صدارت د ندې له پاره پیدا کړی دی . شفیق له هغه واک څخه چې پاچاه ده ته ور کړی و ډېره گټه واخیسته چې د سلطنتي کورنۍ ځینې غړي او کېنې لاسي د ده له هڅو په ویره کې وو ، ځکه هغوي د یو رغنده هوډمن مشرتوب د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې مخې ته لیده . چې په راتلونکي کې واک ته د هغوي د رسېدو مخه نیسي ...))(صباح الدین کشککي ، ۱۳۸۹ ، م . ۱۰۲) .

۱۸ _د هلمندو د اوبو د تړون د لاس لیک څخه وروسته د دواړو هېوادونو تر منځ شکونه کم او ایران او افغانستان تر منځ د جګړې پارونکي جذبات ختم شول (عبدالصمد ، ۱۳۷۸ ، م . ۱۱۹) .

تېروتنې

۱_ دهلمند د اوبو په تړون کې ایرانیانو ته په افغانستان کې د تفتش اجازه ور کړه چې دا کار د افغانستان پر ملي حاکمیت باندې یو ښکاره تېری و .

۲_ ډېر صدراعظمان تېر شول ولې یو هم په دومره چټکي سره د داسې یوې مسلي ته لاس نه دی اچولی، ده دا ووه میاشتو په موده کې دومره کار وکړ او په تړون کې دا ذکر شوي وه چې د ایرانیانو شکایت په وجه د نیمروز خلکو اجازه نه درلوده چې د هلمند پر سیند باندې د ابګردان بندونه جوړ کړي (فراهي ، ۲۰۰۲ ، م . ۲۱۲) .

۳ _ له چیپانو سره د ښو اړیکو نه ساتل څکه هغوي د ده پر ضد د هغه هر اقدام پر ضد منفي تبلیغات کول او په خلکو کې یې د ده پر ضد منفي ذهنیت زیاتېده .

۴_ شفیق استدلال کاوه چې دهلمند او پښتونستان د موضوعاتو د حل وروسته به دافغانستان د پرمختګ له پاره لاره هواره شي ، د ده هیله صحیح وه خو ددې موضوعاتو په ځانګړي ډول د پښتونستان مساله د ده له وس څخه بهر او ده ته یې ډېرې ستونزې پیدا کولې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

پایله یا موندنې

ښاغلی محمد موسی شفیق ډېر لیواله وه چې افغانستان له ډېر ژر پرمختګ وکړي او دپرمختیایي هېوادو په قطار کې ودرېږي . همدې موخې ته د رسېدو لپاره یې له ایران سره د هلمندو اوبو تړون لاس لیک کړ ترڅو د افغانستان او ایران تر منځ دا کړکېچ ختم شي او د ایران له مرستو څخه د افغانستان په پرمختګ کې ګټه واخلي او له پاکستان سره یې د پښتونستان د مسالې د حل په خاطر یې خبرې پیل کړې وې ترڅو له ګاونډیانو سره ستونزې حل کړي او له هغوي سره د دوستانه اړیکو له ټینګېدو وروسته د افغانستان پرمختګ شوني دی . چې ده په دې اړه وویل : ((همدغه علت دی چې افغانستان وروسته پاتې شوی دی اوس ما فیصله کړی چې د افغانستان ټولې ستونزې حل کړم وروسته به تاریخ پر ما قضاوت وکړي .)) (فراهی ، ۲۰۰۲ ، م. ۲۰۲) .

د موسی شفیق کړنلاره په اوس وخت کې هم د تطبیق وړ ده ځکه یوازې له ایران سره د چابهار د بندر په خلاصېدو سره د افغانستان ډېرې اقتصادي ستونزې حل او له پاکستان سره د اړیکو خړ پړشا هم د افغانستان پر وضیعت منفي اغېزه کړې ده ، هیله ده چې له ټولو ګاونډیانو سره زمونږ اړیکې د موسی شفیق د وړاندوینې او هیلو سره سم شي ترڅو افغانستان په موازنه توګه پرمختګ وکړي .

په کابل کې د کلیسا او دعیاشي د مرکز بندول دا له اسلامي غوښتنو سره سمون در لود د ده دا کار د داخلي نظم په ټینګښت کې مهم رول در لود .

ده پارلماني ټاکنې وځنډولې تر څو مونږ یو روڼ انده او پر مختللی پارلمان ولرو ده ویل : زه به په را تلونکي کې ډېر تعلیم یافته خلک به د شورا د

(c) ketabton.com: The Digital Library

غږيتوب لپاره تشويق کړم او د دوي سره به مرسته وکړم تر څو يوه باسويه شورا منځ ته راشي (فراهی ، ۲۰۰۲ ، م . ۱۰۵) .

د استونزه اوس هم په افغانستان کې شتون لري که چېرته دولت هڅه وکړي با سواد خلک روڼ اندي وهڅوي او ملاتړ يې وکړي چې شورا ته لاپيدا کړي زمونږ ملي شورا به په راتلونکي کې ډېرې ستونزې حل کړي او هڅه به وکړي چې د دولت په چارو کې علمي او قانوني نظارت وکړي .

دا موندنه لاس ته راغله چې کينې اړخو د شفيق ډولو کارونو په تېره بيا د هلمند د اوبو د تړون موضوع په اړه ډېر ناوړه تبليغات کول ، هغوي د شفيق هر ښه کار ته د حسادت په سترګه کتل . ځکه شورويانو او د هغوي پلويانو شفيق اخواني باله او هغه يې د خپلو ګټو ضد ګاڼه ،. شورويانو په ا افغانستان کې د اسلامي نظام ، انګريزانو ، امريکا ته منسوباوه خو اصلي خبره دا وه چې شورويانو د شفيق د عمل ازادي نه شوه زغملای ځکه موسی شفيق نه غوښتل چې مشخصه توګه د شوروي اتحا د ه غاړه کې ځان واچواي خو شوروي چپي طاقتونه د شفيق پر ضد لمسول ، ښه به وي چې په دې اړه د افغانستان د خلق ديموکراتيک ګوند د پرچم د اړخ د لوړ پوړې چارواکي او ليکوال محمد نبي عظيمي نظر وليکو چې نوموړي په خپله ليکنه کې زمونږ پورته نظر تائيد کړی دی . محمد نبی عظيمي ليکي : ((محمد موسی شفيق اخرين صدراعظم د همه قانون اساسی و ديموکراسی است وي به سهولت رای اعتماد از شورا بدست اورده و کلا به خود همنوا ساخت در دوره وی مسله فروس آب هلمند به دولت ايران با مشکلات زيادی را به وی خلق کرد ، و شخصيت اورا در بين مردم و عوام الناس پايين اورد . اما موسی شفيق بيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

زرنگ بود و توانست با توضیح جنبه ای مثبت قرار داد اعضای شورا را قانع ساخته و از هر دو مملکت بگزراند موسی شفیق که در مصر تحصیل کرده بود از لحاظ مفکوره پیرو اخوان المسلمین بود . رهایي گلبدین حکمتیار و همرزمان اخوانی ها و یرا توسط موسی شفیق صورت گرفت او دشمني و اشتی ناپذیری با چپي ها داشت ، ولي از حمایت شخص پادشاه برخودار بود . وسعی داشت تا از مداخلات اعضایي خانواده شاهي در امور مملکت جلوگیری کند ..)) (عظیمی ، ۱۳۷۷ ، م . ۵۸) .

پورته لیکنه د محمد موسی شفیق د چیپانو او شوروي اتحاد تر مینځ اړیکې او مفکورو اختلاف روښانه کوي .

مناقشه

د محمد موسی شفیق په اړه ډېرو لیکنو کې نوموړی یو زړور ، هوښیار پوه صدراعظم معرفي شوی . ځینو نوموړی اخوانیانو ته نږدي اوحتی اخوانی ګڼي خو شفیق یو هېواد پال ، هوښیار صدراعظم وچې یوازیني هیله یې د هېواد پرمختګ و . چیپانو نوموړی د هلمند د اوبو د تړون د لاس لیک وروسته یو وطن فروش او خاین معرفي کړ . خو ده وکولی شول چې د یاد تړون مثبتي خواوې خلکو په ځانګړي ډول ملي شورا ته توضیح کړي او دهغوي ملاتړې خپل کړ ، چا چې د نوموړي پر ضد منفي تبلیغات کول هغوي سره سیاسي ستونزه درلوده . او د پاچا کورنۍ لکه داود خان ، سردار شاه ولي خان او سردار ولي هم په ده پسې منفي تبلیغات کول ، ځکه هغوي د ده په شتون کې ځان له قدرت څخه لېرې احساساوه ، خو کله چې داود خان په ۱۳۵۲ ل کال کودتاه وکړه بیایې په خپله د ده تړونونه تائید کړل او د داود

(c) ketabton.com: The Digital Library

خان په واکمنۍ کې د هلمند تړون د ملګرو ملتونو په اسنادو کې قید شو . د نورو پر خلاف پاچا په خپله ویلي و چې د هلمند د اوبو وېش مساله زما پر اوږو بار خو اوس حل شوه ده پر راضي یم . د موسی شفیق د صدارت دوره د دیموکراسي په دوره کې ځانګړي ځای لري چې ده به دافغانستان د اقتصادي او سیاسي وضیعت ښه بدله کړي وه خو د داود خان د کودتاه پواسطه د ده حکومت له مینځه ولاړي .

پایله اخیستنه

محمد موسی شفیق چې د ډاکتر عبدالظاهر په کابینه کې وزیر و ، د ۱۹۷۲ ز کال د دسمبر په میاشت کې صدراعظم شو شفیق په خپله کابینه کې په صباح الدین کشککي ډېر اعتماد کاوه ، په مصر کې یې تحصیل کړې د اخوانیت تعهدات یې لرل ، له شورا سره یې ښې اړیکې در لودې . که څه هم له مخکې (۴) پوه صدارعظمان د دیموکراسۍ په دوره کې استعفا ته اړ شوي و و ،. خو شفیق د یوې ځانګړې کړنلارې پواسطه وتوانیده چې وضیعت تر خپل کنترول لاندې راوړي . ترڅو په هېواد کې د اقتصادي فعالیتونو لپاره لار هواره کړي ،دده په نظر د هلمندو اوبو او پښتونستان د مسالي د افغانستان د پرمختګ مخه ډب کړې وه ده غوښتل چې دا دواړه ستونزې هوارې کړي د هلمند اوبو تړون خو یې لاس لیک کړ او د پښتونستان د مسالې لپاره یې له پاکستان سره خبرې پیل کړې وې خو وخت یې پیدا نه کړ ، د صنعتي بانک د جوړېدو په موخه هم هڅې پیل کړې تر څو د لویدیځو هېواد پانګونه جذب کړي. شفیق داسې اراده در لوده چې نوموړی به د افغانستان د اقتصادي پرمختګ لاره خلاص کړي خوپه دې برخه کې یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لازمـي کړنـې هـم تـر سـره کـړې . شـفیق تقریبـاً پـه اووه میاشـتنۍ دوره کـې ډېـرې لاسته راوړنې در لودلې .

وړاندیزونه

د افغانســتان چــارواکي د پرمختـــګ لــه پــاره بایــد لــه ګاونډیانوســره سیاســي موخې درک او د هغوي د کړنو په مقابل کې ورته سیاست غوره کړي .

پـه داسـې نـازکو حـالاتو کـې بایـد مسـولین وضـیعت ترکنتـرول لانـدې د راوسـتلو په موخه افغانانو کې ملي روحي پیاوړي کړي .

د هېـواد سیاسـي ګوندونـه بایـد لـه خپلـو ګونـدي ګټـو څخـه د هېـواد ملـي ګټـو تـه لومړیتـوب ور کـړي ترڅـو د هېـواد دا کـړکېچن حالـت تـه د پـای ټکـې کیښـودل شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماخذونه

۱ـ الکو ، محمد اسحق. (۱۳۸۷ هـ ل) . داود خان دکی . جی . بی په لومو کې . کابل : میوند خپرندویه ټولنه .

۲ـ خلیلی ، ذاهد . (۱۳۹۳ ل) . د دیموکراسی دلسیزی صدراعظمان . ننګرهار : دانش خپرندویه ټولنه .

۳ـ صفاري ، سلطان شاه . (۱۳۹۴ هـ ش) . د افغانستان د بهرنیو اړیکو تاریخ . کابل : مستقیل خپرندویه ټولنه .

۴ـ طنین ، ظاهر . (۱۳۸۴) . افغانستان در قرن بیستم . ایران :

۵ـ عطايي ، محمد ابراهیم . (۱۳۸۹ ل) . د افغانستان پر معاصر تاریخ یوه لنډه کتنه . کابل : میوند خپرندویه ټولنه .

۶ ـ عظیمی ، محمد نبی . (۱۳۷۸ هـ ش) . اردو وسیاست درسه ده اخیر افغانستان . جلد اول و دوم ، چاپ سوم . پیښور : مرکز نشراتی میوند سبا کتابخانه .

۷ـ ثوث ، عبدالصمد . (۱۳۷۸ ل) . د افغانستان سقوط . ژباړن داکتر شیرزمان طایزی ، پیښور : دانش خپرندویه ټ،لنه .

۸ـ فراهي ، عبدلغفار . (۲۰۰۲ م) . افغانستان د دیموکراسي او جمهوریت په کلتو کې . پیښور : دانش خپرندویه ټولنه .

۹ ـکشتککي ، صباح الدین . (۱۳۸۹ ل) . د اساسي قانون لسیزه . ژباړن داود خان لیوال . کابل : میوند خپرندویه ټولنه .

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library